periculo scismatis aut dãnationis/ nũc illi nũc isti/ modis istis obedire. ⁊ nũc cũ istis nũc cum alijs cõionẽ p̃stare. Et h̃ totũ dicitur ꝓpter ꝓbabilẽ ignorãtiã iuris istius/ vel illius ꝑtis. ¶ Et supposito q̃ ab initio scismatis forte tentanda fuisset alia via/ ad sciendũ si ꝑ excõicatiões/ aut p̃dicationes/ vl' aliter/ oẽs ad vnã obedientiã trahi potuissent. Attamẽ cognito ꝑ exꝑientiã/ q̃ talia nihil ꝓficerent/ imo nocuerũt/ q̃ de die in diẽ maior inuolutio sequit̃/ videt̃ faciendũ vt dictũ est. ¶ Secuundũ documẽtũ q̃ inter oẽs eiusdẽ obediẽtie/ expedit adherere sentẽtijs latis a suo suꝑiore credito/ alioq̃n non eẽt vinculũ caritatis. ¶ Tertiũ documentũ est de casib⁹ reseruatis pape/ de dispensatõnib⁹/ ⁊ alijs in foro conscientie/ vel publico/ p̃nt hoies s̃m credulitatẽ sue ꝑtis ⁊ seipsos q̃etare ꝓ facto tenendo id q̃d eoꝝ suꝑior credit⁹ fecerit. Neutrales aũt videt̃ habere sufficientẽ recursum ad ordinarios apud q̃s s̃m eoꝝ opinionẽ cõiter loq̃ndo/ est ꝑtãs deuoluta. ℣. Fac pacẽ xp̃e de q̃ tractatul⁹ iste Disputat atz pia mediatrix esto maria. Pastor ⁊ eccl'ie de⁹ en grex nẽ balat ad te. Ergo cã tui/ nẽ mis̃ere sui. Finit.

Tractatus qui ascribit̃ Johi de Gersonno.

Qualis fuerit stat⁹ eccl'ie in veteri/ ⁊ nouo testamẽto. ⁊ q̃liter ecclesia fuerit erecta tꝑib⁹ p̃dictis/ ⁊ q̃t scismata/ ⁊ q̃t intrusiones fuerũt in eccl'a romana ⁊ q̃liter in scismatib⁹ p̃terit⁹ fuerit actũ/ s̃m veras chronicas.

Postq̃ suꝑior stat⁹ ⁊ effectus presentis scismatis/ ac acta ⁊ agenda in vniuersali eccl'ia/ ⁊ spẽalit̃ in roma/ s̃m veros ꝓphetas/ digesta ⁊ notata sunt. Pro pleniori noticia p̃dictoꝝ acuit̃ stil⁹/ vt s̃m veras cronicas et approbatas. ⁊ specialiter antistitis nostri reuerendi archiep̃i Eusontini verissimi antiq̃tatũ relatoris/ ⁊ fris Ptholomei de luca venerabilis croniste/ status ⁊ acta p̃terita i dicta eccl'ia lucidi⁹ cognoscant̃/ ⁊ sciant̃ a lectoribus. Inuenim⁹ enĩ ego/ Theoforus ⁊ socius me⁹ carissim⁹ frater Eusebius/ in predictis/ ⁊ alijs cronicis/ vt infra d̃r/ fideliter referendo q̃ Eusontinus ⁊ Ptholome⁹ gesta ⁊ acta romane ecclesie denotarunt/ a natiuitate xp̃i vsq̃ ad annũ dñi. M.ccc.xvi. a quo tꝑe citra nullũ scisma fuit in ecclesia dei/ vsq̃ ad istud nouissimũ temp⁹. Petri de luna/ ⁊ angeli carorio. ¶ Ex quarum cronicaꝝ lectione clare reꝑim⁹/ q̃ ecclesia tam in veteri testamento/ q̃ in nouo/ exigẽtib⁹ peccatis/ ⁊ malicia sathane. multas tribulationes passa est. Tamen ab omni tribulatione ip̃am semꝑ deus liberauit/ cũ ipsi hũiliter ⁊ cõtrito corde ad deũ ꝯuersi sũt veniã petentes ⁊ maiorẽ quietẽ. Aliq̃ i no. test. habuit ecclesia dei a destructione friderici imꝑatoris secũdi/ vsq̃ ad tꝑa bone memorie dñi Greg. pape. xi. q̃ quies ⁊ abundantia diuitiaꝝ/ reduxerunt ecclesiã in peccata/ ⁊ vitia/ ꝓpter que ecclesia patitur presens scisma/ ⁊ multa discrimina/ ⁊ maiora patiet̃. ¶ In veteri aũt testamẽto eccl'ia mltas tribulationes passa est. Primo decem plagas dũ fuit in terra egypti. Item in tꝑe habite possessiõis terre ꝓmissiõis/ vsq̃ ad templi edificationẽ. xi. ꝑsecutiões passa est ecclesia. Item post templi edificationẽ suscitauit durissimã iacturam ⁊ scisma/ q̃d fuit int̃ roboaz ⁊ ieroboã. Itez suscitauit trãsmigrationẽ totius sacerdotij/ ⁊ destructionem tẽpli in babiloniã per patrẽ nabucbodonosor. Item passa est tꝑe nabuchodonosor/ quo tempe multi fuerũt pseudo pontifices maximi/ ⁊ scismata/ clerus magnam ꝑsecutionẽ passus/ ⁊ fuit vltima in veteri testamento. Cui ꝑsecutioni presens/ ⁊ persecutio Friderici tertij/ ⁊ magni vltimi antichristi futuri/ similes erunt scd̃m abbatem ioachim libro de vltimis tribulationibus. ¶ In nouo autem testamento ecclesia etiam varias ⁊ diuersas persecutiones passa est/ exigentibus peccat⁹/ ⁊ opere nature humane hostis. ¶ In primitiua enim ecclesia summi pontifices apostoli/ prelati/ ⁊ alius clerus/ opprobria damna ⁊ iniurias et mortis diuersa martyria passi sunt. ¶ Itẽ cesantibus martyrijs/ ⁊ crescente dicta ecclesia/ a constantino magno/ ⁊ ab alijs prĩcipibus/ a populo christiano/ inceperunt hereses menandri/ primi heretici Arrij/ et aliorum hereticoruz/ maxima scandala generantes in ecclesia dei. ¶ Postq̃ autem in ecclesia multiplicata sunt dominia in tẽporalibus ⁊ spiritualibus/ inceperunt intrusiones ⁊ scismata in romana ecclesia/ ꝓpter que dominia ⁊ potestates/ continue fuerunt odia ⁊ rancores/ inter summos põtifices/ imperatores romanos/ ⁊ dominos temporales. Que scismata fuerunt viginti cum presenti ⁊ intrusiones q̃dragintaunũ

Quoꝝ primũ scisma incepit anno natiuitatis dñi. ccxliiij. inter primũ Cornelium et Nouacianũ. ¶ Secundũ scisma fuit anno. ccc. liij. inter liberiũ et felicẽ. ¶ Tertiũ anno. ccc. lxxiiij. int Damasum pmũ et Ursinũ. ¶ Quartum scisma fuit anno. ccc. xxxvij. inter Bonifacium primum et Eulalium presbyterum. ¶ Quintum anno dñi xvi. inter Simachũ primũ et Laurentiuz ¶ Sextũ anno do. cccxiiij. inter Bonifaciũ et Dioscoꝝ ¶ Septimũ dccxliij. inter Stephanuz tertiũ sanctũ viꝝ et Cõstantinũ. ij. qõ scisma si bñ videat q̃ si p oia simle est instãti scismati et plᵒ assilat pñti scismati q̃ alia ꝑterita. ¶ Octauũ scisma fuit anno dccclviij. int Eugeniũ scõm et Sisinum Nonũ fuit dccccxx. int Leonẽ q̃ntũ et xpoforꝝ pbr̃m. Decimũ fuit ãno dccccliij. int Johez scõm nobilẽ romanũ et Leonẽ octauũ. xi. fuit dccccliiij. int Gregoriũ q̃ntum et Johem eꝑm placẽtinũ. xij. dccccxcix. inter Bñdictũ nonũ et leonẽ ꝑdictũ. xiij. M xxxvi. tpe benedicti octaui. q̃ a romanis eij cit et alius intrudit postea Bñdictus restituit. xiiij. scisma fuit ãno. Mlij. tpe Bñdicti q̃ cum iã sediſſet multis ãnis aliꝗ s̃ũt electi expulso Benedicto. xv. fuit. Mlxxvij. int Alexãdꝝ scõm et Lodullũ eꝑm pmẽsem. Decimũ sextũ fuit. M. lxxxv. int Gregoriũ et eꝑm pmenk. xvij scisma fuit M c. iter pascalẽ. ij. et tres ꝑlatos q̃ nomẽ et offiũ occupauerũt fauore heretici impatoris. xviij. fuit. M. c. xi. inter gelasiuz scõm et bitodinũ hispanũ. xix. fuit M. c. xxi. inter innocentiũ scõm et petrũ leonis. xx. ãno. M. c. xlix. inter Alexandꝝ tertiũ et q̃tuoꝝ scismaticos. xxi. scisma fuit tẽpe Ludouici de bauaria q̃ Ludouicus veniente et regnãte iohanne. xx. q̃ iohes assumptᵒ fuit ad papatum Anno dñi. Mcccxix. fecit fieri antipapam fratrem Petrũ de carbario ordis miuorum a quo coronaz imperij recepit. Tamen facta dictorum antipape et antijmpatoris annullata sunt infra annos. ¶ Uicesimũ secundũ scisma presens est et melius coloratũ aliquo alio. xpberatũ a spũsancto p punitõe cleri et reformatõe eccie. Circa q̃ꝝ intrusionẽ scismatũ ꝝ fictõz pcessuũ ordinationẽ ablationẽ et finez ex flore supradictorum notũ est ¶ Et põt notari singulariter q̃ oia et singula scismata et intrusiones predicta ꝝ ficta fota et nutrita sp fuerũt ope ingenio et inuidia pessimoꝝ sacerdotũ et clerideꝰ sibi semp fauentiby et auxiliantibus imperatoribus et populo romano excepto karolo magno. et tribus Ottoniby primis de saxonia qui ecclesiã multũ afflictã semp ere xerũt ¶ Itẽ notamᵒ q̃ in omni scismate sp ille vicit et obtinuit qui habuit ius siue primo siue secũdo electᵒ fuisset. Et sp antipapis et seq̃cibus male successit ¶ Itẽ in omni scismate iste papa visus est habere ius et obtinuit q̃ electᵒ fuit a maiori parte electorũ et habentiũ vocẽ in electionẽ papat. ¶ Itẽ notamus q̃ de cõuersione magni Cõstãtini circa et postq̃ꝝ roma et maxima ps fidem christi agnouit q̃ imperatores romani vel populus romanus. xxv. veros summos pontifices expulerunt de roma et ipos diuersis penitẽtijs afflixerũt iniuste. Quorum summorũ pontificũ nomina sunt hec Julius pmus simachus. Siluerius pmᵒ Vigilius pmus. Martinus pmus. Leo tertius. Eugenius scõs. Johes octauus. Leo q̃ntus vel sextus. Johes decimᵒ. Benedictus octauᵒ. Johes decimusquartus. Johes decimussextus. Gregorius q̃ntus. Bñdictus nonus. Gregorius septimus. Uictoꝝ tertius. Pascalis scõs. Alexander tertius. Bonifacius sextus ¶ Item notatum fuit q̃ reges frãcie qui p tempore fuerunt nunq̃ꝝ in aliquo dictorũ scismatũ adheserunt scismatico sed semper veris pontificibus. imo qõ plus est reges francie octo summos pontifices de sede expulsos posuerunt et reduxerunt in romam in sedem p priam/quorum summoꝝ pontificum sunt hec nomina. Vigilius vel Eugeniᵒ Leo Zacharias. Stephanus. Calixtus. Innocentius. Alexander tertius et Paschalis ¶ Item singulariter notatum est q̃ quandocunq̃ꝝ ecclesia in scismate vel alio modo vacillauit semper ecclesia erecta fuit per aliq̃s principes seculares vt per karoluz magnũ Ottones de saxonia. Reges francie cõmune pisis seu Pisanos et diuersos alios. Nũq̃ꝝ enim ecclesia relapsa vel vacillans suis operibus vel viribus se erexit. ¶ Item singulariter est notatum q̃ nũq̃ꝝ in scismate per ecclesiam concilium generale fuit vocatum. Sed illi qui fuerunt in scismatibᵒ veri pontifices vocauerunt concilia particularia in diuersis locis prout videbatur sibi expedire ¶ Tamen non reperio aliqõ scisma sine concilio aliquo fuisse ablatum Item reperio q̃ tempore Gregorij sexti et

Clementis.vij.quo tempe erat scisma in ecclesia qñ Henric⁹ ipator ꝓuocauit ⁊ ꝓgregauit ꝓciliũ generale nõ vocatis papa nec cardinalib⁹ q̃ erãt discordes. Et qd ibi ordinatũ fuit valuit ⁊ fuatũ fuit in eccl'a non obstãte absentia pape ⁊ cardinaliũ. ¶ Item notatũ est q̃ aliqui in sede apl'ica ⁊ tenẽtes pacẽ iuste suis tp̃ibus reguauerũt sine scismate quor̃ nomia sunt hec Johes.x. Jo. xvij. Siluester.ij. Damasus/ ⁊ Victor.ij. Item notandũ est q̃ Leo papa.iiij.dubitãs ne ei⁹ electio eẽt bona renũciauit papatui.tũ Cardinales videẽtes eius bonitatẽ reelegẽrt ipm. Et idem ꝓtigit Honorio.ij natione bonoñ. ¶ Scismata supradicta fideliter extracta sunt a supradictis chronicis que patent omnibus volentib⁹ eas audire. ¶ Finit.

Incipit tractatus

eiusdẽ Joh. Gerson de vnitate eccl'iastica

A Vnitatis eccl'iastice tractatoribus/vn⁹ ex zelatorib⁹ eiusdẽ pacis viã felicit inuenire. Et si alligatũ corp⁹ vinculis occupationũ/teneat ne pgat ad sacrũ Conciliũ pisis deo auspice celebrãdũ/nihilomin⁹ vbũ dei/sic dic apl's nõ est alligatũ. Propt'ea decreuit spũs pmptus/ ⁊ pacis auidissim⁹. vbũ aliqd dei litterulis insertũ q̃quauersus spargere/q̃ infirma nequt ire caro. Non quidẽ ad determinandus absit hec temeritas.sed ad examinandum. ⁊ dandũ sapientib⁹ occasionẽ/ ⁊ offerendũ in tabnaculo dei cũ hominib⁹/ id quod ex talẽto q̃lis q̃ scientie cõmissum est.

Vnitas q̃ppe eccl'iastica. ad vnum certũ xpi vicariũ/stantib⁹ terminis in q̃b⁹ est ecclesia Anno dñi. Mcccc.xxix. Januarij nõ est retardãda ꝓt' allegationes quasdã ex iurib⁹ positiuis/sumptas ꝓtra celebrationẽ ꝓciliũ generalis/ aut viã cessionis. vt q̃ cõciliũ nõ põt celebrari sine auctoritate pape. Ex spoliatus añ oia debet restitui. Ex recusandi sunt tanq̃ inimici q̃ subtraxerũt se ab obediẽtia. Et allegari põt iustus metus. Ex pape nemo dicere põt. cur ita facis. pſertim si nõ sit expſse errans ꝓtra articulos fidei/ cũ a nemine valeat iudicari/ ⁊ nemini sit subiect⁹/ nec possit effici scismatic⁹. Ex piculosum est pastori deserere gregẽ suũ cedendo. Rursus q̃ quilibet fecit debitũ suũ p eccl'iastica vnione/ nec est in culpa. Denicq̃ q̃ inquirendũ est de iusticia vere ptis/ sine cui⁹ cognitõne/ñ pñt hi qui errauerũt penitere/ ⁊ siqua sunt silia. Ponunt igit aduersus ista ꝓsideratõnes.xij.generales/ quor̃ explicatio spẽalis sufficiet studiosis ista reuellere.

Cõsideratio prima

Vnitas eccie generalis/ sic impedita est p diuisiones filior̃ suor̃/ tanq̃ mẽbror̃ putrescentiũ/ ⁊ ꝓtra deum peccãtiũ/ nã pcta nr̃a iuncta vbũ ꝓphicũ diuiserũt inter nos ⁊ deũ. Sic p vnionẽ opposita/ scz p recõciliationẽ cuislibet ad deuz corrigendo prauos mores. hũiliando se/ ⁊ orando rursus debet hec vnitas impetrari Alioq̃n manẽte cã scismatis/ qualis de sua cessatione poterit spes hr̃i/ nisi tm̃ in pura gr̃a dñi nr̃i Jesu xpi/ q̃ immeritis/ ⁊ ingratis/ ꝓferre solet magna/ nihilomin⁹ coadiutores ei⁹ esse nos optet. nũc p̃cipue/ qñ pacis inimic⁹ seuiet acri⁹/ q̃to redit⁹ pacẽ p pinq̃or appet/ ĩmittet qñ si poterit/ validissimũ ad ꝓtinuationẽ scismatis impedimẽtũ/ diuisiones scilicet int' eos/ q̃ pſecuturi sunt vnionẽ/ ministerio superbie/ cupiditatis/ aut inuidie.

Consideratiõ secũda contra primam allegationem.

B Vnitas eccie eẽntialis sp manet ad xpm sponsũ suũ. Nam caput eccie xps in q̃ sum⁹ omis vnũ pm apl'm. Et si nõ hz vicariũ. dũ. s. mortu⁹ est/ corpaliter vel ciuiliter/ vel qr nõ est pbabiliter expectandũ q̃ vnq̃ sibi vel successorib⁹ suis obediẽtia pstet'a xpianis/ tũc ecl'ia taz diuino/ q̃ naturali iure/ cui nullum obuiat ius positiuũ rite itellectũ/ pt ad pcurãdũ sibi vicariũ vnũ ⁊ certũ/ semet ꝓgregare ad ꝓciliũ generale/ repũtans eã. ⁊ h̃ ñ solũ aucte dñorũ cardinaliũ/ sz et adiutorio ⁊ auxilio cui⁹ cũq̃ ꝓncipis/ vel alteri⁹ xpiani. Nõ enim hz corp⁹ eccie misticũ a xpo pfectissime stabilitũ/ min⁹ ius/ ⁊ robur/ ad pcurãdũ sue vnionis/ q̃ corp⁹ aliõ ciuile/ misticũ/ vel naturale vex. Hecq̃ n. ẽ de imediato ac ĩmutabili iure diuio/ vel naturali/ q̃ eccia se nõ possit ꝓgregare ⁊ vnire ⁊ sine papa. aut sine aliq̃ pticulari statu vel collegio. vbi in casu cadere potest mors/ vel error.

Cõsideratio tertia